

LIETUVOS AIDAS

VALSTYBĖS LAIKRAŠTIS. ĮSTEIGĖ DR. J.BASANAVIČIUS 1917 M. VASARIO 28 D.

LITERATŪRA

09 20. Leipalingio apylinkėse - mokslinė kompleksinė lokalinių tyrimų ekspedicija

Laimutė Vasiliauskaitė Rožukienė

„Vermės“ leidykla nuo susikūrimo leidžia 100- tomę monografijų seriją, skirtą miestams ir miesteliams bei jų apylinkėms, atitinkančioms tarpukario Lietuvos valsčius. 2012 m. vasarą pradėta rengti monografija ir apie buvusį Leipalingio valsčių. Knyga numatoma užbaigti iki 2016 m. Rengiama „Leipalingio“ monografija, papildysianti jau išleistas knygas apie Leipalingį bei „Lietuvos valsčių“ seriją - 100-tomį Lietuvos istorijos rašo paminklą.

Serijos pavadinimas pasirinktas neatsitiktinai: XIX a. viduryje susiformavę valsčiai iki jų panaikinimo 1950 m. buvo mažiausi ir palyginti stabilūs administraciniai-teritoriniai vienetai, jungę tapačios etninės kultūros žmones, valsčių ribos paprastai atitiko ir parapijų bendruomenių ar šnekų ribas. „Lietuvos valsčių“ serija - tai daugiatomis vienodos struktūros leidinys apie Lietuvos miestus ir miestelius, kaimus ir vienkiemius, apie jų ir jų apylinkių kraštovaizdžio raidą bei istoriją nuo seniausių priešistorinių laikų iki mūsų dienų, kovas už Nepriklausomybę, apie tradicinę kultūrą, verslus, kalendorinius ir šeimos papročius, papročių teisę, liaudies išmintį, bažnyčias, įžymius žmones, tarmių ir vietos šnekų ypatumus, tautosaką, tautines mažumas, jų papročius ir kt. Remdamiesi žmonių atsiminimais, archyvų duomenimis, mokslo studijomis, kitais rašytiniais šaltiniais bei medžiaga, kiekvieną serijos knygą rašo dideli - iki 120 autorių kolektyvai: žinomi Lietuvos istorikai, archeologai, etnologai, tautosakininkai, kalbininkai, sociologai, gamtininkai, kraštotyrininkai, kraštiečiai ir kiti autoriai.

Monografijos „Leipalingis“ ekspedicijoje (iš kairės): Laimutė Vasiliauskaitė - Rožukienė, Erika Straigytė ir Daiva Červokienė prie buvusio Lietuvos kariuomenės savanorio, pavyzdinio ūkininko Vaclovo Rožuko svimo. Rūtos Rožukienės nuotrauka

O šį rugsėjį buvo surengta monografijos „Leipalingis“ autorių mokslinė kompleksinė lokalinių tyrimų ekspedicija į Leipalingio kraštą. Istorikai, kraštotyrininkai, žurnalistai, rašytojai, gamtininkai, sociologai, kalbininkai, etnologai, tautosakininkai, fotografai lankėsi įvairiose vietovėse, susitiko su vietos gyventojais, rinko informaciją, nuotraukas, archyvinę medžiagą, skirtą būsimai monografijai.

Ekspedicijos išvakarėse orai buvo nedėkingi, o jau pačią pirmą ekspedicijos dieną ir iki pat jos pabaigos mūsų džiaugsmui sugrįžo vasara: visos dienos buvo saulėtos, tik išvažiuojant trumpam nulijo. Gyvenome medinėje trobeje Savanorių kaime, kažkada pavyzdinėje savanorio Vaclovo Rožuko (M.K. Čiurlionio pusbrolio) sodyboje. Rytais ir vakarais eidavome maudytis į itin švarų Avirio ežerą, kur tebeplaukioja gulbės. Ekspedicijos pradžioje lankėmės Leipalingio seniūnijoje, nors seniūnas buvo visai savaitėi išvykęs į komandiruotę, labai daug informacijos apie garsius leipalingiečius davė seniūnijos darbuotoja Irena Pavolienė. Esame dėkingi ir Leipalingio bibliotekos vyr. bibliotekininkei Astai Gudaitienė, kuri ekspedicijos metu išdavė nemažai knygų apie Leipalingio kraštą, leido skanuoti iš gyventojų pasiskolintas nuotraukas, kopijuoti dokumentus. Ji įteikė savo sudarytus straipsnius: "Leipalingio viešojoji biblioteka. Ištakos ir istorija", "Leipalingio apylinkių knygnešiai ir daraktoriai", "Sąjūdis Leipalingyje.

Prisiminimai - istorija". Ekspedicijoje po Leipalingį ir jo apylinkes žurnalistė Daiva Červokienė rinko duomenis apie valsčių garsinančius sportininkus bei į JAV emigravusį visuomenės veikėją, žurnalistą, ilgai rėmusį Leipalingio mokyklą ir mokinius - Joną Šoliūną, bendravo su iš čia kilusiais sportininkais, krepšinio trenerio A. Gedmino žmona Druskininkuose (pervertė jos archyvą), žurnalisto, sporto veikėjo A.Laukaičio giminaitė Leipalingyje, apie jį kalbėjosi su mokyklos direktore Asta Černiauskienė. Rašytojas Vytenis Rožukas kalbino savo dėdę Kostą, diktofonu užrašinėjo jo prisiminimus apie M.K. Ciulionio gimines, lankėsi pas tetą Daną Volungevičienę Druskininkuose, kuri kažkada važiuojo į lagerius, kad ištekėtų už savo mylimojo Stasio Volungevičiaus. Erika Straigytė važinėjo pas Leipalingio ūkininkus, verslininkus, Stračiūnų kaime lankėsi pas bitininką Algį Milių, Didžiasalyje - privačioje sūrinėje Augų pieno ūkyje. Daktaras Jonas Vėlyvis domėjosi Europos Sąjungos parama Leipalingio plėtrai, žurnalistas Vytautas Žeimantas rinko medžiagą apie Leipalingio miškus, jų praeitį ir dabartį, Tadas Šidiškis domėjosi Leipalingio valsčiaus alkakalniais ir mitologiniais akmenimis (aplankė apie 17 vietovių Ricieliuose, Barzdžiūnuose, Gailiūnuose, Drapaliuose ir kt.). Laima Stankevičiūtė rinko medžiagą apie Varnėnų kaimo istoriją, leipalingiečių indėlį likviduojant "Varviškės respubliką", tvarkė jai patikėtą istoriko H. Rimkaus archyvinę medžiagą. Rinkdami duomenis straipsniams ekspedicijos dalyviai lankėsi Leipalingio seniūnijoje, pagrindinėje mokykloje ir jos Algimanto Volungevičiaus vardo muziejuje.

Man teko ne tik vadovauti ekspedicijai, bet irgi rinkti kraštotyrinė medžiagą. Su ilgamete kraštotyrininke, buvusia Leipalingio mokyklos mokytoja Ona Bleizgiene, apsilankiau Ricielių kaime pas folklorinio ansamblio „Nendrelė“ įkūrėją, dainininkę, jos gerą draugę ir buvusią kolegę mokytoją Mariją Grėbliūniene, studijau jų sukauptą kraštotyrinę medžiagą, kalbinau 97 metų dainininkę, Leipalingio angelėlį Onutę Ūselytę - Tamulionienę.

„Vermės“ leidykla kviečia kultūros ir kitas įstaigas, seniūnijas, aktyvius kraštiečius, rėmėjus, visus rašančiuosius neatidėliojant telktis rengiant šią 100-tomės „Lietuvos valsčių“ serijos monografiją, kuri bus gražus paminklas šiam kraštui, jo žmonėms. To paminklo nesukursim be jūsų paramos, prisidėjimo. Maloniai ir nekantriai laukiame jūsų atsiliepimų, patarimų ir nuomonių, taip pat bet kokio, kad ir paties mažiausio, prisidėjimo, už kurį, kaip ir už patarimus, iš anksto nuoširdžiai dėkojame.

Atgal

© Valstybės laikraštis „Lietuvos Aidas“; fondas@aidas.lt, tel/faks. (8 5 212 4876); Maironio g. 1, Vilnius